

anyagokat a sejtfaalak feltörése által könnyebben hozzáférhetőkké teszi.

2. A burgonya épen úgy, mint az alma, a téli raktározás alatt is lélegzik és ezzel tápanyagának egy részét elhasználja. Ehhez járul a csírázás okozta veszteség, a megfagyás és a rothadás. Mindezek következtében tavaszig mintegy 10%-a megy veszendőbe. Ez kereken 4,102.000 tonna, pénzértékben kb. 185 millió márka.

Ha meggondoljuk, hogy négy és fél mázsa takarmányburgonya és 1 mázsa takarmánygabonából 50 kg disznóhús lesz, akkor belátjuk, hogy az összes burgonya megmentése négy és fél millió mázsa disznóhússal többet jelent. Ez a mennyiség a négyéves tervben igen jelentős.

3. A gazda mindennapi csíraszedő és gőzölő munkája elmarad. Ez pénz, idő és tüzelőanyagban megtakarítást jelent.

Nagy üzemekben a gőzfejlesztő és a gőzölő tartály egymástól külön áll. Legtöbbször egy gőzfejlesztő több gőzölőedénnyel van kapcsolva. Ilyenkor gőzoszlopról beszélünk, amely célszerűen közös kocsira van szerelve egyes községek részére. Ezek naponta 50—200 mázsa burgonyát dolgoznak fel.

*

Láthatjuk tehát, hogy ez a könyv, amely nem tanulók számára készült tankönyv, hanem a gazdanép körében élő tanító segítő kézikönyve, első helyre állítja a nemzetgazdasági szempontokat, amelyeknek főcélja a sokat hangoztatott önellátás elve.

Matzkó Gyula.

Kézimunka (Szlőjd).

Három lábú, félgömbalakú forgástest mintázása.

(Agyagmunka. — Mintázás adott méretek nyomán.)

Tanítás a polg. iskola II. osztályában.

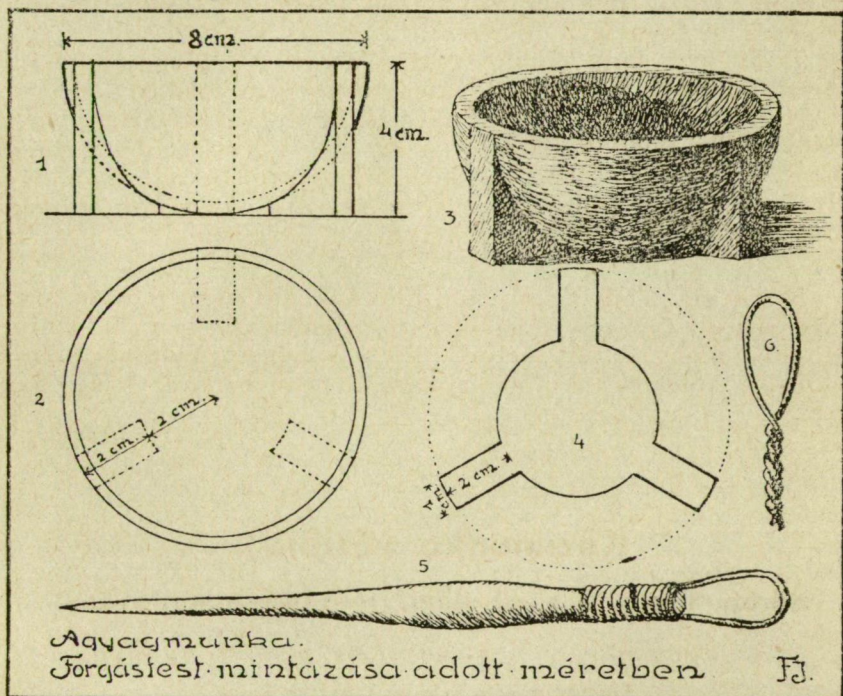
A tanmeneteinkbe beállított agyagmunkák elvégzésére a kora őszi és tavaszi hónapok a legalkalmasabbak. A megmunkálendő anyag beszerzése, a nedves agyaggal való bánásmód, s a megmintázott tárgyak szárítása a jelzett hónapokban a legalkalmasabb.

A második osztály feladat sorába vegyünk fel olyan megmintázandó tárgyat is, ahol a megadott méretek, s a bemutatott forma teljes hűséggel való visszaadása, óvatosabb, fegyelmezettebb munkára készíteti növendékeinket.

A tárgy formája jellegzetes, s részleteinek kialakítása gyorsan megérthető legyen. Egy bemutatás és rövid szóbeli uta-

sítás elegendő legyen a tárgy formájának és részleteinek felfogására. Ezért lehetőleg a növendékek által már jól ismert alapformából induljunk ki. Figyeljük meg a jelen tanításhoz készített magyarázó-rajzot. A három lábon nyugvó félgömb alakú forgástest, egy 8 cm. átmérőjű és 4 cm magas agyagkorongból kifejtendő.

A mintázás céljára beszerzett agyag, jól összeépített, s esetleg cink vagy cinezett vashádoggal bélelt födeles faládban nyer elhelyezést. Ebben a ládában gondoztatjuk az agyagot, hogy adott alkalommal, megfelelően képlékeny állapotban adhassuk növendékeink kezébe.

Az agyag kiosztása a tanár közvetlen közreműködésével történjék. A kiosztásra kerülő agyagot néhány ügyesebb és megbízhatóbb növendék készíti elő. A nagy négyzetes oszloppormára idomított agyagtömbök a ládában fekszenek nedves zsákvászonnal letakarva. A növendékek palalemezzel vagy munkadeszkával felsorakoznak. Egy ügyes tanuló segédkezik a kiosztásnál. Egyenként emeli ki az agyagtömböket, amiből a tanár drótvágóval szeli le a megmintázandó tárgy méretének megfelelő nagyságú darabot. A kielégített növendék helyére megy s szónélkül várja a tanár korábbi utasítását. — Az agyag kiosztásának ez a módja gyors, pontos és igazságos.

A munka menete: Tanár bemutatja a megmintázandó tárgyat. Kitűi a célt. Eszerint a tárgyat formában, részleteiben és méretében teljes hűséggel kell visszaadni.

Közös munkával megállapítják a következőket: A tárgy teste félgömb alakú s belső kimélyítése a külső formát párhuzamosan követi. A félgömb alakú test 3 szögletes lábon nyugszik. A lábak egymástól egyenlő távolságra, tehát szabályosan helyezkednek el s a forgástest tengelye felé irányulnak. (Figyeld a fölülnézetet.) Amennyiben a félgömb fenéke érinti az alátámasztás síkját, a lábak befelé haladjukban alacsonyodnak. — Az egész tárgy egy 8 cm. átmérőjű és 4 cm. magas korongba foglalható be.

A megbeszélés befejeztével a tanár engedélyt ad a munka megkezdésére. Először az adott méretű korongot formázzák. Amennyiben a mintázásra kiosztott agyagdarab nagyobb, mint amennyi a tárgy méretéhez mérten szükséges, a masszát egy lapos, síma felületű tárggyal addig lapítják, amíg az a 4 cm.-es vastagságos el nem éri. A lapított felület a munkatábla síkjával párhuzamos legyen. Most egy 8 cm. átmérőjű papírlemezről készült körlapot helyeznek az agyag felületére, s a mintázó-fa hegyes végével, a lemez széle mentén bekarcolják a korong körlapját. A henger-alkotók mentén a fölösleges agyagrészeket ledarabolják. A még nyersen megformázott agyagkorongot vékony drót segítségével levágják az asztal síkjáról, hogy azt az oldalán is meghengergetve tökéletesen kialakítsák.

A test lábainak kijelölését a 4. ábra mutatja be. 4—5 előre elkészített papírformával az egész osztály megjelölheti a korong körlapján a lábak helyét. A lábak kijelölt vonalán bevágják a korong éleit s a lábak anyagának meghagyásával megkezdik a félgömb alakú test kialakítását. Az 5. és 6. ábra két egyszerű szerszámot mutat az agyag sorvasztására. Az eszközök vékony, kemény réz vagy vashuzalból készüljenek, hogy az agyag sarabolása közben ne görbüljenek. A hajtú formára meghajlított huzaldarab egy tollszár végére kötve, vagy még egyszerűbb formában, a huzal két szabad vége összezsavarva, megfelelő jól használható szerszám.

Ha a test külső kialakítása befejezést nyert, lábaira állítható s megkezdhetik ugyanazon szerszámok segítségével belsőnek kimélyítését.

Munka közben a tanár állandóan ellenőriz, buzdít, szakszerű tanácsokat ad. Fl. Hogyan használjuk a rendelkezésre álló eszközeinket a legelőnyösebben. Miként essen a fényforrás megvilágítására a mintázott tárgy felületére. Nem mi változtatjuk helyzetünket, hogy a tárgy egy másik pontját megfigyelhessük, hanem az eredeti megvilágítás figyelembevételével a munkaasztalkát (palalemez, munkadeszka) forgatjuk körül, s így őrizzük ellen a tárgy plasztikai fejlődését.

Ha a feladat a rendelkezésre álló idő alatt nem fejezhető be, az óra utolsó 5 percében a tanulómunkákat sűrűn egymás mellé helyezve palalemezekre rakják s nedves ruhával takarják le. Így biztosítják az agyag képlékenységet a következő óráig. — Ugyanez idő alatt az arra kijelölt növendékek, a munkasztalokról összegyűjtik a föl nem használt agyagot, azt összegyurják s négyzetes oszlopformákba idomítva az agyagos ládába helyezik.

Ha a feladatot befejezték, a tanár kiválasztja a 10—15 legsikerültebb darabot kiégetés céljára. Ez egyben a mintázásnál a komoly, jó munka jutalmazása. A kiválasztott munkába bekarcolja készítője nevének kezdőbetűit s az évszámot. A készítő kézjegyét szerényen a tárgy olyan részére karcolja, ahol az a legkevésbé feltűnő s a plasztikai szépséget nem zavarja.

A szükséges tisztogatási munkák befejeztével a mintázóóra is befejezést nyert.

Fáber József

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK

IRODALOM.

1. Bognár Cecil. *Lélektan és nevelés.* 229 old.

2. Várkonyi Hildebrand. *A gyermek testi és lelki fejlődése.* 306. old.

(Nemzetnevelők Könyvtára. 1. és 2. szám. 1943. Az Országos Köznevelési Tanács kiadásai.)

Bizonyára a mai időknek hányatott és megnehezült járása, továbbá az elme mechanizálódó korszellem magyarázza azt a tényt, miért igyekszik napjaink embere egyre inkább önmaga felé fordulni, önmagába nézni és megismerni belső világának természetrajzát. A tudománynak ez az iránya tehát kétségtelenül visszahatás: a környezet elgépiesedésével szemben hangoztatja, sőt igazolja az egyén a maga lelki-szellemi igényeit. Ez a befelé forduló érdeklődés természetette meg korunk virágzásnak induló lélektani irodalmát.

Az Országos Köznevelésiügyi Tanács jelenlegi kidáványsorozatában különös tekintettel volt erre a helyzetre, amikor a sorozat szakcsoportjai között előkelő helyet biztosított a Gyermekek- és ifjúságtanulmánynak és nyolc kötetben ígéri ezeknek a neveléslélektani kérdéseknek megvilágítását. A törvénnyel foglalt kötetek közül kettő jelent már meg.

1. Bognár Cecil: *Lélektan és Nevelés.* A szerző tulajdonképpen két önálló és nagyterjedelmű tudománynak együttes tárgyalását, továbbá érintkező területeik kijelölését tervezi s így a lélektan és nevelés egybehango-